

Jommeke: vijftig jaar jong

LUDO DOSOGNE

De wonderre
verbeeldingswereld
van striptekenaar
Jef Nys

“Ik schat Pieter Bruegel hoger dan Rubens.”

Jommeke bestaat vijftig jaar. Voor het Belgisch Centrum voor het Beeldverhaal een uitgelezen moment om het hele oeuvre van Jef Nys (76), dat ook een geromantiseerde biografie van Bruegel en een serie ‘stichtelijke portretten’ van beroemde Vlamingen omvat, opnieuw onder de aandacht te brengen. De retrospectieve is niet definitief want de striptekenaar vertrouwdde ons toe dat zijn inspiratie nog lang niet is opgedroogd. Vetgemeste gulzigaards, zwijmelende drankorgels, een kregelige begijn, een potserlijke wetsdienaar en een hulpvaardige dief worden door Jef Nys in zijn legendarische Bruegel-strip, die halverwege de jaren vijftig in het parochieblad verscheen, met zwier gekarikaturiseerd. Hij laat zelfs een dikbuikige pater opdraven, die gelijkt op zijn toenmalige opdrachtgever. Andere personages lijken weggelopen uit Bruegels zonovergoten landschappen en zijn *Boerenbruiloft*.

“Ik schat Pieter Bruegel hoger dan Pieter Paul Rubens,” benadrukt Jef Nys. “De vlezige vrouwen en de gespierde mannen van de Antwerpse schilder zijn weliswaar knap geborsteld, maar ze spreken minder tot de verbeelding dan de ‘dikken’ en ‘de mageren’ van zijn voorganger. Omdat over het leven van Pieter Bruegel slechts weinig bekend is, kon ik voor de strip gretig uit mijn fantasie putten. Net als Felix Timmermans heb ik aan zijn werk ‘geroken’. De sfeer herinnert aan vroeger, toen dorpsbewoners elkaar nog allemaal kenden en een hecht verbond vormden. Zij waren nog niet vergiftigd door de huidige massapubliciteit, die het individueel genot aanprijst maar het sociaal gevoel ondermijnt.”

Tijdens zijn kleutertijd tekende Jef Nys ventjes, dieren, bomen en bloemen op kasten en muren. De kleine Bruegel kent hij dezelfde ongeremde experimenteerdrijf toe. Wanneer de beddenlakens te drogen hangen worden ook die tot woede van zijn moeder met haastige schetsen opgesmukt. Bruegels prilste karikaturen van zijn corpulente vader en van zijn graatmagere en kwezelige tante begijn lokken in de strip hilarische reacties uit. Wanneer hij het te bont maakt wordt hij door meester Flapoor in een primitief lokaal, dat aan de beroemde tekening *De Ezel op school* doet denken, met stokslagen afgetroefd. Als de beloftevolle knaap door een inhagige herenboer naar een varkensstal wordt verbannen vernielen de knorbeesten niets vermoedend zijn tekenpapier. “Ik heb ook papierschaarste gekend,” herinnert Jef Nys zich. “Tijdens de oorlog werd eerst geoefend op een afwasbaar of aflikbaar (!) bordje. Pas wanneer we voldoende vorderingen hadden gemaakt, mochten we van onze tekenleraar duur papier gebruiken. Om wat extra zakgeld te verdienen verkocht ik toen aan mijn medeleerlingen karikaturen van de lesgevers.”

Jef Nys, *De wonderbare jeugd van Pieter Bruegel*, 1957

Jommeke en Jef Nys na 50 jaar nog altijd geliefd bij jonge lezers

De geboorte van Jommeke

Hoewel hij aanvankelijk technisch ingenieur wilde worden, kreeg hij, ondanks zijn passie voor de technische en wetenschappelijke vakken, van de schooldirectie de raad om voor een artistieke loopbaan te kiezen. "Met veel precisie had ik op mijn zestiende een stoommachine getekend en bewonderenswaardige uitvinders als Gramme, Ampère, Watt en Volta geportretteerd. Ook de sterrenkunde intrigeerde me mateloos.

Van beeldverhalen wist ik al helemaal niets. Toen ze veel later in de mode kwamen heb ik er maar enkele – en dan nog uitsluitend beroepshalve – gelezen. Dat ik op de Antwerpse Academie terecht kwam, was op aandringen van mijn omgeving. Als zoon van een sluiswachter, die in een verkeersongeval kort voordien was omgekomen, had ik een heel andere carrière in gedachten. Maar niemand kan voorspellen hoe zijn leven evolueert. Externe krachten oefenen onver-

wacht invloed uit. Toen Antwerpen in 1944 werd bestookt met V-bommen werd meteen de Academie gesloten en was ook mijn opleiding voortijdig afgebroken."

Toen het pas opgerichte satirische blad 't Pallieterke naar aanleiding van de Koningskwestie een wedstrijd uitschreef, waarbij als grap de socialist Kamiel Huysmans als president van de nieuwe Belgische republiek op een bankbriefje diende te worden afgebeeld, sleepte hij de eerste prijs in de wacht. De hoofdredacteur Bruno de Winter engageerde hem meteen voor het illustreren van artikels en een serie politieke spotprenten. Jef Nys maakte echter een einde aan de samenwerking, toen het tijdschrift standpunten verdedigde, die hij te extremistisch vond.

Bij Kerkelijk Leven werd hij door de domineaan Frans Janssen met open armen ontvangen. Het 'Parochieblad' hoopte zijn oplage te verhogen en ook jonge lezers aan te trekken met een kinderpagina. Zo werd Jommeke geboren.

www.beeldenbiennalebeerse.be
30 APRIL T/M 19 JUNI

8STE BEELDEN BIENNALE BEERSE 05

Andreas Kienlin
Andre Boone
Bertrand Ney
Carin de Souza
D. Rodriguez Gimeno

Ellen Dijkstra
Gerard Holmens †
Gustin
Herman van Nazareth
Hugo Marxer

Jaak Hillen
Jan Sneijders
Jan Staals
Jan Vaerten †
Jozef Wolf

Nora Van Waeyenberghe
Marc de Roover
May Oostvogels
Olaf Mooij
Piroska Mihalka

DONDERDAG T/M ZONDAG · VAN 13.00 · 18.00 U INKOM GRATIS

“Het hoofdpersonage van mijn wekelijkse gagstrip was aanvankelijk een vijfjarig jongetje, dat maar al te graag kattenkwaad uithaalde. Door zijn energiek gedrag en zijn typische haarlook is hij meteen herkenbaar. Zijn naam heb ik ontleend van een dorpsfiguur, die Guillaume heette, maar door iedereen met Jommeke werd aangesproken. Naast Jommeke verzorgde ik ook een geïllustreerde spreekwoordenrubriek en broedde ik voor elk nummer op ‘Het opstel van Flupke’. Toen ik drie jaar later overschakelde naar een dagkrant en Jommeke het boegbeeld

werd van uitgesponnen stripverhalen tekenen, werd ik hem iets ouder, zodat hij ook grootse avontuurlijke reizen kon ondernemen.

Bovendien werd zijn vriendenkring uitgebreid met de sprekende papegaai Flip, de speelvogel Filiberke, de poedel Pekkie en de onafscheidelijke tweeling Annemieke en Rozemieke, waarvan alleen ik schijn te weten dat ze niet als twee druppels water op elkaar gelijken omdat hun voetstructuur verschilt. De uitwaaierende hardos, de brede wenkbrauwen en het glimmend hoofd van professor Gobelijn zijn geïnspireerd op het uiterlijk van mijn vroegere collega Hendrik Bulterys.” Dat zelfs de ouders van de jonge held worden opgevoerd is hoogst uitzonderlijk in de stripwereld: “Vader Teofiel is een net geklede, rijzige figuur. Zijn vrouw Marie is in de loop der jaren een stuk slanker geworden. Ze laten hun zoon zijn wilde plannen uitvoeren omdat ze weten dat ze hem kunnen vertrouwen.”

Tijd- en geweldloos

Op de actualiteit worden in de tweehonderdertig Jommekes boeken, die totnogtoe bij uitgeverij Het Volk en Dupuis zijn gepubliceerd, nooit toespelingen gemaakt. “Tijdsgebonden verhalen zijn vlug verouderd,” getuigt Jef Nys. “Zelfs nu worden enkele oude boeken hertekend, waarin voorwerpen te zien zijn, die in onbruik zijn geraakt. Herkenning en identificatiemogelijkheden zijn voor jonge lezers niet te onderschatten. Ik wil hen de indruk geven dat ze gelijkaardige avonturen kunnen beleven. Toch dragen de personages gekke namen en prikkel ik de

Jef Nys, De trek naar China (Pater Verbist, 1823-1868, stichter van de Missie van Scheut), 1961

fantasie met grappige dinosaurussen, een vliegende ton of geniale malloten. Een tijdmachine hebben de personages echter niet nodig. Maar dat belet niet dat ze in het verleden geïnteresseerd zijn en een toekomstvisie hebben.

Toen in de jaren zeventig een oliecrisis woedde en autoloze zondagen werden ingevoerd ontwikkelde professor Gobbelijin een grasmobiel, die kon rijden zonder de traditionele benzine. In Duitsland en Brazilië wordt op dit moment ook geëxperimenteerd met alternatieve brandstoffen op basis van koolzaad en suikerriet.” Geweld en aanstootgevende scènes worden systematisch uit de hele serie geweerd. Jef Nys heeft een afkeer van destructieve, nihilistische en cynische wendingen: “Testamentair is zelfs vastgelegd dat Jommeke ook na mijn dood goedaardig blijft en nooit gewelddadig wordt, al is het natuurlijk niet uitgesloten dat hij een humeurige dag beleeft.”

PRAKTISCH

50 JAAR JOMMEKE

EN ANDERE STRIPS VAN JEF NYS

Van 14 juni tot 18 september 2005

Belgisch Centrum voor het Beeldverhaal, Brussel

Open: dagelijks van 10 tot 18 uur

Tel: 02 219 19 80

